

Aan de voorzitter van de Tweede kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
25 mei 2005

Ons kenmerk
VO/S&O/2005/15824

Uw brief van

Onderwerp

Beleidsreactie op advies van de Onderwijsraad
"Hoe kan onderwijs meer betekenen voor
jongeren?"

Op 4 juni 2004 heb ik u het advies van de Onderwijsraad "Hoe kan onderwijs meer betekenen voor jongeren?" aangeboden. Het advies betreft de vraag hoe kan worden voorzien in de noodzaak van een goede sluitende relatie tussen het onderwijssysteem en andere voorzieningen gericht op de jeugd. Hierbij geef ik mijn beleidsreactie op dit advies.

Inleiding

In deze reactie wordt eerst een algemene reactie gegeven, daarna ga ik op een aantal onderdelen meer specifiek in waarbij ik de indeling van het advies van de Onderwijsraad volg. In het bijzonder ga ik in op de aanbevelingen voor de samenwerking tussen school en externe instellingen.

Algemeen

Het advies van de Onderwijsraad gaat in op de voorzieningen in het onderwijs voor jongeren langs twee lijnen: voor jongeren met gedragsproblemen en voor jongeren met bijzondere talenten. De Onderwijsraad brengt (niet uitputtend) de samenwerkingspatronen tussen scholen en andere instellingen die ten behoeve van de jeugd op diverse onderwerpen actief zijn in beeld, inclusief de knelpunten die daarbij optreden en doet op grond daarvan aanbevelingen. Veel van de adviezen die de Raad geeft sporen met het beleid dat op diverse OCW-terreinen is ingezet. De Raad besteedt maar incidenteel aandacht aan de stand van zaken in de BVE-sector.

Gedurende de ontwikkeling van het beleid op de diverse terreinen is er over de verschillende onderwerpen breed overlegd met het veld. Daarom is er voor gekozen om dit advies van de Onderwijsraad niet (nogmaals) apart te bespreken met het veld. De opvang van hoogbegaafde kinderen is voor de school en de ouders echter een complexe zaak. Volgens de Raad is het belangrijk om ouders hierbij te betrekken. Mede omdat de Raad benadrukt dat de communicatie tussen school en ouders verbeterd moet worden heeft er een gesprek plaatsgevonden met de Terecht Bezorgde Ouders, een belangengroep van ouders van hoogbegaafde kinderen.

De Raad benadrukt het belang van ruimte voor scholen en tegelijkertijd het feit dat scholen aan zet zijn en hun verantwoordelijkheid moeten nemen om die ruimte te benutten. Dit spreekt mij zeer aan. In de KOERS documenten voor PO, VO en BVE zet ik in op beleid dat erop is gericht om voor de scholen meer ruimte te scheppen om maatwerk te bieden. Dit betreft ook de zorg voor leerlingen met psychosociale problemen en leerlingen met bijzondere talenten. In veel gevallen kan de school de begeleiding niet alleen aan. Dan moet zij samenwerken met externe instellingen. Die samenwerking wordt zoveel mogelijk bevorderd. In de Operatie Jong wordt bezien hoe verantwoordelijkheden binnen deze ketens kunnen worden geregeld.

Omdat veel instanties zich bezig houden met jeugdigen moet voorop staan dat de keten van uitvoerende instanties goed sluit: een sluitende uitvoering is er immers voor nodig om te zorgen dat in de dagelijkse praktijk elke afzonderlijke jeugdige of gezin de voor hem of haar benodigde ondersteuning daadwerkelijk krijgt. In de brief van de bij Operatie Jong betrokken bewindspersonen van 22 november 2004 aan de Tweede Kamer is daartoe een onderscheid gemaakt tussen bestuurlijke en uitvoerende regie (Tweede Kamer, 2004-2005, 29284, nr 5).

Uitvoerende regie wordt nu vooral vormgegeven op wijkniveau en in en rond scholen. De overheid (met name de gemeente) heeft de algemene regie op het functioneren van de keten. Deze bestuurlijke regie is essentieel om goede samenwerking tussen uitvoerende instanties mogelijk te maken.

Het goed verknopen van bestuurlijke en uitvoerende regie is nodig om te zorgen voor goede samenwerking in de keten en om te zorgen dat de keten in algemene zin en per individueel geval sluitend is.

Leerlingen met psychosociale en gedragsproblemen

De Raad adviseert dat de samenwerking tussen de school en externe zorgvoorzieningen moet worden georganiseerd in uitvoeringsteams.

Ten aanzien van jongeren met psychosociale en gedragsproblemen is het beleid erop gericht om een structurele samenwerking tussen onderwijs en zorginstellingen te waarborgen. De uitvoeringsteams die de Raad in dit verband noemt (ook wel zorgadviesteams genaamd, of multidisciplinaire teams) zijn bij uitstek een geschikt middel om sluitende zorg in en om de school te realiseren. In het kader van de operatie Jong bevordert het kabinet het tot stand komen en goed functioneren van deze zorgadviesteams, toegesneden op de afzonderlijke onderwijssectoren PO, VO en BVE. In de brief van juni 2004 heeft het kabinet de ambitie uitgesproken dat er in 2007 rond alle scholen sprake is van een sluitende zorgstructuur. In het plan van aanpak "Zorg in en om de School" van Operatie Jong zet ik daarop in. Dit heeft u ontvangen per brief op 22 november 2004.

Om de scholen zeggenschap te geven in de uitvoeringsteams stelt de Raad voor om deze te financieren via bijzondere trekkingsrechten van de school op andere instellingen. Er zou kunnen worden begonnen met experimenten met trekkingsrechten op de Jeugdzorg.

In operatie Jong is een onderscheid gemaakt naar de bestuurlijke regie en de uitvoerende regie op de samenwerking tussen onder andere onderwijs- en zorginstellingen. Trekkingsrechten zouden voor het basis- en voorgezet onderwijs geschikt kunnen zijn om de uitvoerende regie (door de school) bij de samenwerking te versterken en deze te instrumenteren. In het kader van Operatie Jong zal, met name in het kader van de zogenaamde Jong-overeenkomst die op 8 april jl. is gesloten tussen de Jong-bewindslieden, 13 gemeenten en 4 provincies/stadsregio's, worden bezien welke instrumenten de bestuurlijke en de uitvoerende regisseur nodig hebben. Trekkingsrechten toekennen aan scholen kan hier onderdeel van zijn.

Voor jongeren met ernstige gedragsproblemen die noch in het speciaal onderwijs, noch in een justitiële instantie thuis horen, adviseert de Raad van-acht-tot-acht arrangementen op te zetten.

In het kader van het Plan van aanpak veiligheid en de opvang van risicjongeren wordt voorzien in reboundvoorzieningen, die qua kenmerken overeenkomen met de arrangementen die de raad bedoelt. Dit biedt een aanvulling op het huidige aanbod van opvangtrajecten. De middelen hiervoor worden in juni 2005 aan de samenwerkingsverbanden VO beschikbaar gesteld. In de praktijk worden er overigens diverse initiatieven genomen om vergelijkbare voorzieningen op te zetten, waarin jongeren gedurende de dag worden opgevangen en tevens worden voorbereid op een kwalificatie. Een voorbeeld hiervan is de leef- en leerplaats Wyldemerk, een gezamenlijk initiatief van het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum en CVO (Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs) Zuid-West Fryslân.

Bijzondere talenten: Algemeen

De Raad adviseert de beleidsinspanningen op diverse terreinen te bundelen tot één beleids- en financieringskader voor jongeren met bijzondere talenten, zodat initiatieven verder kunnen worden geïmplementeerd.

De regelingen voor de onderscheiden talenten (hoogbegaafden, kunstzinnige-, sport- en ondernemerstalenten) zijn zeer divers van aard, verschillen zelfs per sector, en zijn ook in een verschillend stadium van ontwikkeling. Het lijkt daarom weinig zinvol om deze op dit moment onder te brengen in één kaderregeling.

Nuttiger is om de aandacht te richten op de uitwisseling van ervaringen en de verschillende mogelijke aanpakken met betrekking tot profilering van scholen rond de verschillende talenten. Om die reden worden de betrokken ondersteunende instellingen bijeen gebracht om te bezien of het zinvol is om meer onderling samen te werken rond het thema profilering van scholen. Daarnaast zal ik hen vragen een voorstel te doen voor gebundelde voorlichting aan alle scholen voor basis- en voortgezet onderwijs over het benutten van ruimte voor onderwijs op maat.

Bijzondere talenten: Hoogbegaafden

De Raad geeft wat dit onderwerp betreft enkele adviezen, waaronder: kijken naar wet- en regelgeving, en mogelijkheden voor aanvullende financiering.

In het beleid is er een ontwikkeling gaande “van incidenteel naar structureel”, zowel voor PO als voor VO. Wat betreft PO wordt de benadering van hoogbegaafde leerlingen als aspect van zorg gezien, en is als zodanig binnen het beleidskader van WSNS gebracht. Daarbij wordt er ook aangestuurd op meer samenwerking van de steunpunten voor hoogbegaafdheid voor basisonderwijs (van SLO) en het voortgezet onderwijs (van het CPS).

Wat het VO betreft worden voorzieningen voor extra zorg aan de lumpsum van scholen toegevoegd.

Ook hoogbegaafde leerlingen die extra zorg nodig hebben kunnen hiervoor in aanmerking komen.

Verder wordt de ontwikkeling van begaafdheidsprofiel scholen met kracht voortgezet. Dit beleid houdt in dat er wordt gestreefd naar een landelijk dekkend netwerk van scholen die extra zorg en aangepast onderwijs bieden aan hoogbegaafde leerlingen en die ook aan andere scholen in de omgeving advies kunnen geven over de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen.

Binnen deze scholen is deskundigheidsbevordering van leerkrachten een van de speerpunten.

Ten slotte zal naar aanleiding van de resultaten van het vierjarige onderzoek van het CBO/ITS naar de succescondities voor onderwijsondersteuning van hoogbegaafde leerlingen in het PO en VO zo nodig nadere beleidsmaatregelen worden getroffen.

Bijzondere talenten: Sportief begaafden, Kunstzinnige- en Ondernemerstalenten

De Raad adviseert in het kader van de autonomievergroting door verruiming in de wet- en regelgeving en door het geven van financiële impulsen de scholen (nog) meer in positie te brengen om in samenwerking met andere partijen meer gedifferentieerd onderwijs mogelijk te maken.

Sportief begaafden

Min of meer in navolging van de regeling voor topsport – de LOOT-licentie- zal het beleid ten aanzien van de topsport worden voortgezet. Gedurende enkele jaren worden middelen ter beschikking gesteld voor de ontwikkeling van het kwaliteitsbeleid van de LOOT-scholen.

In het kader van de breedtesport is het sluiten van een alliantie met NOC*NSF in voorbereiding. Deze alliantie heeft als doel de lokale en regionale samenwerking tussen onderwijs en sport en in het bijzonder tussen scholen en sportverenigingen te bevorderen. Daarbij worden de initiatieven van scholen, met als startpunt de lessen lichamelijke opvoeding, en de mogelijkheden tot sportbeoefening bij sportverenigingen als uitgangspunt genomen. In afstemming met VWS willen OCW en NOC*NSF daarbij in randvoorwaardelijke zin de helpende hand bieden.

Op de korte termijn wordt gezocht naar kansrijke oplossingen met een breed draagvlak in zowel het onderwijs- als het sportveld. Dit wordt ingezet met een reeks expertmeetings. Op de lange termijn wordt gekeken naar een meer structurele aanpak. Dit gebaseerd op een onderzoek dat de hiaten in de huidige kennis en ervaringen moet ondervangen. Op voorhand wordt niet uitgesloten dat op termijn aanpassing van wet- en regelgeving tot de mogelijkheden behoort.

Kunstzinnige talenten

Met de ontwikkelingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs komt er voor alle scholen ruimte voor differentiatie en profilering, óók op het gebied van kunst- en cultuureducatie. Binnen het huidige beleid zijn er naast het accent op de breedtevoorzieningen voor alle leerlingen voldoende mogelijkheden voor de ontwikkeling van specifiek talent. In de regeling Cultuurprofiel scholen VO wordt bijvoorbeeld aan beide aandacht besteed.

In het vmbo en mbo wordt er gewerkt aan meer samenhang tussen het cursusaanbod op cultureel gebied. Op die manier wordt er in die sector ook gewerkt aan talentontwikkeling.

Ondernemerstalent

De Raad constateert dat het terrein van ondernemerstalent nog sterk in ontwikkeling is. Hij adviseert eigenlijk niet meer dan nadere bezinning.

Op 5 juli 2004 is aan de Kamer een actieplan gezonden met het doel het ondernemerschap beter te verankeren in het onderwijs – in het bijzonder in de BVE-sector en het hoger onderwijs. Eind januari 2005 zal er een onderzoeksrapport gereedkomen naar de indicatoren voor ondernemerstalent. Naar aanleiding van dat rapport zal bezien worden welke nadere acties de rijksoverheid op dit onderwerp zal moeten nemen.

Tot slot

De Raad snijdt in dit advies een belangrijk thema aan. Ruimte voor de scholen is van belang en tegelijkertijd moeten scholen hun verantwoordelijkheid nemen om die ruimte te benutten en maatwerk bieden aan leerlingen. Samenwerking met de omgeving is hierbij van groot belang. Ik verwacht, net als de Raad, dat dit goede resultaten gaat opleveren.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)